

**BOLALARDA MARKAZIY ASAB TIZIMI TUG‘MA NUQSONLARI
VA ULARNING OQIBATLARI**

Muallif: Toshmatova Rayyona

O‘quv yurti: Qo‘qon Universiteti Andijon filiali

Yo‘nalish: Pediatriya ishi

Guruh: 25-01

Anotatsiya: *Ushbu maqolada bolalarda markaziy asab tizimi (MAT) tug‘ma nuqsonlari, ularning etiologiyasi, klinik ko‘rinishlari va oqibatlari ilmiy tahlil qilinadi. Tug‘ma nuqsonlar embrional rivojlanishning birinchi bosqichlarida yuzaga keladi va ko‘plab organlar tizimiga ta’sir qiladi. Maqolada MATning eng ko‘p uchraydigan nuqsonlari — miyaning rivojlanish buzilishlari, nerv tolalarining yetishmasligi, serebral palsi va boshqa patologiyalar solishtirma tahlil qilinadi. Shuningdek, ularning psixomotor rivojlanish, kognitiv qobiliyatlar va hayot sifatiga ta’siri ham yoritiladi.*

Аннотация: *В статье анализируются врожденные пороки центральной нервной системы у детей, их этиология, клинические проявления и последствия. Пороки формируются на ранних этапах эмбрионального развития и могут влиять на работу различных органов. Рассматриваются наиболее распространенные нарушения — аномалии развития мозга, дефицит нервных волокон, церебральный паралич и другие патологии. Также освещается влияние этих нарушений на психомоторное развитие, когнитивные способности и качество жизни ребенка.*

Annotation: *This article analyzes congenital malformations of the central nervous system (CNS) in children, their etiology, clinical manifestations, and consequences. These malformations occur during early embryonic development and affect multiple organ systems. The study focuses on common CNS defects such as brain development disorders, nerve fiber deficiencies, cerebral palsy, and other*

pathologies, as well as their impact on psychomotor development, cognitive abilities, and overall quality of life.

Kalit soʻzlar: Markaziy asab tizimi, tugʻma nuqson, serebral palsi, miya rivojlanishi, kognitiv rivojlanish, psixomotor rivojlanish, pediatriya, oqibatlar

Ключевые слова: Центральная нервная система, врожденный порок, церебральный паралич, развитие мозга, когнитивное развитие, психомоторное развитие, педиатрия, последствия

Keywords: Central nervous system, congenital defect, cerebral palsy, brain development, cognitive development, psychomotor development, pediatrics, consequences

Kirish

Markaziy asab tizimi (MAT) tugʻma nuqsonlari bolalarda keng tarqalgan va ularning rivojlanishida jiddiy taʼsir koʻrsatadi. Bu nuqsonlar embrional rivojlanishning birinchi haftalarida yuzaga keladi, odatda genetik, toksik, infeksiyon yoki gormonal omillar bilan bogʻliq.

MAT tugʻma nuqsonlari turlicha boʻlib, ularning klinik koʻrinishi bolaning yoshiga, nuqsonning ogʻirligiga va taʼsirlangan tizimga qarab farqlanadi. Misol uchun, serebral palsi motor koordinatsiyani buzadi, miyadagi rivojlanish nuqsonlari esa kognitiv qobiliyatlarni pasaytiradi.

Bolalarda MAT tugʻma nuqsonlari aniqlanganda, erta tashxis va moslashuvchan rehabilitatsiya jarayoni muhim ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, ota-onalarga psixologik va pedagogik yordam koʻrsatish, bolalarning ijtimoiy moslashuvini taʼminlash zarur.

Zamonaviy pediatriya diagnostikasi MRI, ultratovush va genetik tahlillar yordamida amalga oshiriladi. Bu esa tugʻma nuqsonlarni erta aniqlash va individual rehabilitatsiya rejasini tuzishga imkon beradi.

Asosiy qism

Etiologiya. MAT tugʻma nuqsonlarining sabablari quyidagilar:

Genetik faktorlar: Xromosoma anomaliyalar, gen mutatsiyalari

Ekologik va toksik omillar: Homilaning rivojlanish davrida zaharli moddalar, dorilar, radiatsiya

Infektsiyalar: TORCH guruhidagi infektsiyalar (Tokso plazmoz, Rubella, Sitomegalovirus, Herpes)

Gormonal omillar: Onaning endokrin kasalliklari, vitamin yetishmovchiligi

2. Eng ko'p uchraydigan nuqsonlar

Serebral palsi: Motor faoliyatning buzilishi, mushak tonusining o'zgarishi, koordinatsiya muammolari

Miya rivojlanishi buzilishlari: Mikrosefaliya, makrosefaliya, struktural anomaliyalar

Nerv tolalarining yetishmasligi: Signallarni miyaga yetkazishda kechikish, refleks buzilishi

Polimalformatsiya: Bir nechta organ tizimining birgalikda rivojlanish buzilishi

3. Klinik ko'rinishlar

Mushak tonusi o'zgarishi (spastik, hipotonik)

Motor ko'nikmalarining kechikishi

Kognitiv va nutq rivojlanishidagi buzilishlar

Epileptik xurujlar, vizual va auditiv cheklovlar

4. Diagnostika

Neuroimaging: MRI, CT scan yordamida miyadagi anomaliyalarni aniqlash

Genetik testlar: Xromosoma va gen mutatsiyalarini aniqlash

Psixomotor tekshiruvlar: Rivojlanishning yoshi bo'yicha normativ ko'rsatkichlar bilan solishtirish

5. Davolash va rehabilitatsiya

Fizioterapiya va ergoterapiya: Mushak tonusini yaxshilash, motor ko'nikmalarni rivojlantirish

Logopediya va psixologik yordam: Nutq va kognitiv rivojlanishni qo'llab-quvvatlash

Dori-darmonlar: Epileptik xurujlarni nazorat qilish, mushak spazmlarini kamaytirish

Oilaviy va ijtimoiy yordam: Ota-onani reabilitatsiya jarayoniga jalb qilish

Takliflar

1. Bolalarda MAT tugʻma nuqsonlarini erta aniqlash uchun prenatal skrining va genetik testlarni kengaytirish.

2. Reabilitatsiya markazlarida multidistsipliner yondashuv — pediater, neurolog, psixolog va fizioterapevt hamkorligi.

3. Ota-onalarni reabilitatsiya jarayoniga faol jalb qilish va uy sharoitida qoʻllab-quvvatlash.

4. Poliklinikalar va maktablarda ijtimoiy moslashuv va qoʻllab-quvvatlash dasturlarini ishlab chiqish.

5. Lokal va xalqaro miqyosda ilmiy tadqiqotlar orqali yangi davolash va reabilitatsiya usullarini rivojlantirish.

Xulosa

Bolalarda markaziy asab tizimi tugʻma nuqsonlari koʻp jihatdan bolalarning motor, kognitiv va ijtimoiy rivojlanishiga taʼsir qiladi. Etiologiya genetik, toksik, infeksiyon va gormonal omillar bilan bogʻliq boʻlib, kasallikning klinik koʻrinishi va ogʻirligi nuqson turiga qarab farqlanadi.

Serebral palsi, miya rivojlanishi buzilishlari va nerv tolalarining yetishmasligi eng keng tarqalgan tugʻma nuqsonlardir. Bu patologiyalar bolaning hayot sifatini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin, shuning uchun erta tashxis, reabilitatsiya va multidistsipliner yondashuv muhim hisoblanadi.

Fizioterapiya, logopediya, psixologik yordam va oilaviy qoʻllab-quvvatlash orqali bolalarning motor va kognitiv rivojlanishi yaxshilanishi mumkin. Shuningdek, reabilitatsiya jarayoniga ota-onani faol jalb qilish ijtimoiy moslashuv va oʻz-oʻzini boshqarish koʻnikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa qilib aytganda, bolalarda markaziy asab tizimi tugʻma nuqsonlarini erta aniqlash, profilaktika va kompleks reabilitatsiya pediatrik amaliyotning asosiy vazifasi hisoblanadi. Bu yondashuv bolalarning hayot sifatini oshirish, psixomotor

va kognitiv rivojlanish imkoniyatlarini maksimal darajada qo'llashga yordam beradi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Sh. Ahmedova, "Bolalarda markaziy asab tizimi nuqsonlari", Pediatriya va Genetika, 2023.
2. R. Toshmatova, "Serebral palsi va tug'ma miya nuqsonlari", Andijon Universiteti nashri, 2024.
3. N. Karimova, "Pediatrik neurologiya: diagnostika va davolash", Tibbiyot amaliyoti, 2023.
4. M. Tojidinova, "Bolalarda motor va kognitiv rivojlanish buzilishlari", Pediatriya jurnal, 2024.
5. F. Tojiboyeva, "Multidistsipliner yondashuv bolalarda tug'ma nuqsonlarda", Tibbiyot fanlari, 2023.
6. O. Tursunov, "Markaziy asab tizimi patologiyalari: pediatrik tajriba", Tibbiyot amaliyoti, 2024.